

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний біотехнологічний університет

Факультет менеджменту, адміністрування та права

Кафедра європейських мов

УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

**Методичні вказівки до проведення практичних занять
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврський) рівня
денної (заочної) форми навчання за спеціальністю
275 «Транспортні технології»**

Харків 2023

Міністерство освіти і науки
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет менеджменту, адміністрування і права
Кафедра європейських мов

С.М. Руденко

УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Методичні вказівки до проведення практичних занять
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврський) рівня
денної (заочної) форми навчання за спеціальністю
275 «Транспортні технології»

Затверджено
рішенням Науково-методичної
ради ФМАП
Протокол №1
від 19.09.23

Харків 2023

Схвалено
на засіданні кафедри європейських мов.
Протокол № 2 від 15 вересня 2023 р.

Українська мова (за професійним спрямуванням): методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврський) рівня денної (заочної) форми навчання за спеціальністю 275 «Транспортні технології» / С.М. Руденко; Держ. біотехнолог. ун-т. Харків: ДБТУ, 2023. 22 с.

Мета видання – створення умов для практичного оволодіння здобувачами українською літературною мовою за чинним «Українським правописом», виявленні специфіки функціонування наукової мови відповідно до конкретного фаху, оволодінні професійною лексикою й термінологією з економіки, формуванні висококваліфікованих управлінських кадрів. Матеріали дозволять опанувати особливості й закономірності писемної/усної форми наукового стилю сучасної української мови та удосконалити професійне мовлення.

Видання призначене здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання за спеціальністю 275 «Транспортні технології».

Рецензенти:

Н. В. Нікуліна, канд. філол. наук, доцент, зав. кафедри українознавства Харківського національного автомобільно-дорожнього університету;

Є. С. Ємельянова, канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри європейських мов Державного біотехнологічного університету.

Відповідальний за випуск (зав. каф.): А.О. Колесник, канд. техн.наук, доцент.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний біотехнологічний університет

Факультет менеджменту, адміністрування та права

Кафедра європейських мов

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ
«УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»**

для здобувачів
рівня вищої освіти перший (бакалаврський) денної (заочної)
форми навчання за спеціальністю
275 «Транспортні технології»

Затверджено на засіданні кафедри
європейських мов
“15 ” 09 2023, протокол № 2
Зав. кафедрою _____ Колісник А.А.
Розробник: _____ Руденко С.М.

**Харків
2023**

ВСТУП

Державна мова має використовуватися в рамках освітнього процесу, під час проведення навчальних занять, у спілкуванні вчителів, викладачів, іншого персоналу закладів освіти як зі здобувачами освіти (вихованцями), так і між собою. Під час організації освітнього процесу незалежно від його форми (урок, лекція, практичне, семінарське заняття, гурткова робота тощо) необхідно використовувати навчальні матеріали, виготовлені державною мовою.

Водночас слід наголосити на вагомості популяризації переваг вивчення державної мови та оволодіння нею на високому рівні усіма здобувачами освіти незалежно від національного походження, що є однією з важливих умов повноцінної реалізації їхніх конституційних прав в Україні.

Сьогодні перед вищою школою постало завдання навчити студентів мови своєї майбутньої професії, складниками якої є як наукова термінологія, так і повсякденне професійне мовлення.

У сфері наукового мовлення на перший план виходить досягнення високого ступеня володіння стильовими нюансами, правописними нормами, лексичним багатством. Це означає, що мова науки виконує в суспільстві низку надзвичайно важливих функцій, зокрема: інтеграційну, організаційну, інформаційну, якими крізь час і простір поширюються інтелектуальні й моральні імпульси, що пронизують усе суспільство.

Українська фахова мова та ділова комунікація є не тільки засобом опанування певної інформації, але й засобом її реалізації в конкретних видах навчальної діяльності: виконання контрольних робіт, підготовка доповідей, рефератів, участь у семінарах, конференціях, дискусіях, складання плану, тез, конспектів тощо. Викладання курсу має професійну спрямованість, що полягає у формуванні мовно-професійної компетентності майбутніх фахівців.

«Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», мета яких полягає у створенні умов для практичного оволодіння слухачами українською літературною мовою за чинним «Українським правописом», виявленні специфіки функціонування наукової мови відповідно до конкретного фаху, оволодінні професійною лексикою й термінологією своєї спеціальності, формуванні висококваліфікованих управлінських кадрів у галузі харчування.

Методичні вказівки дозволять студентам розширити уявлення про наукову мову, головні категорії, властивості, структуру, мовні засоби наукового тексту, основи майстерності наукового виступу, розвивати вміння й навички мовностилістичного аналізу наукового тексту; формувати стилістичну компетенцію; виховувати мовний смак і мовне чуття, критичне ставлення до ненормативної вимови; аргументовано й логічно, об'єктивно й послідовно подавати інформацію у вигляді схем, планів, тез; використовувати основні засоби кодифікації (словники, довідники), правильно вживати й оформлювати цитати; створювати та редагувати наукові тексти різних жанрів; управляти аудиторією, послуговуючись вербальними і невербальними прийомами презентації, зокрема електронної, наукового матеріалу тощо.

Кожна тема блоку «Методичних вказівок» супроводжується завданнями для перевірки знань: а) у формі самостійної роботи з теоретичним матеріалом; б) самостійної роботи з практичним завданнями. Вони розраховані на перевірку засвоєння теоретичного матеріалу, поглиблення розуміння процесів, що відбуваються в сучасній фаховій мові, визначення рівня власних знань. Знання граматичних норм, що регулюють вибір варіантів морфологічної та синтаксичної форми висловлення, допоможе правильно обрати найдоцільніші граматичні форми, досягти смислової точності, логічної послідовності, чіткості, виразності професійного тексту, підкреслити багатство та різноманітність викладу думки. Ці матеріали дозволять опанувати особливості й закономірності писемної/усної форми наукового стилю сучасної української мови та вдосконалити професійне мовлення.

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ

Вправа 1	Поставте іменники в родовому відмінку однини і запишіть у дві колонки, пояснивши вживання закінчень -а(-я) або -у(-ю).
-----------------	---

Грудень, Ізраїль, південь, статут, старт, туризм, ювілей, синус, Буг, циферблат, ентузіазм, банк, карбованець, мільярд, мільйон, Байкал, реквізит, гай, небокрай, завод, десяток, долар, роман, Вашингтон, інвентар, січень, сантиметр, Узбекистан, добродій, татунок, Луганськ, Туніс, Ватикан, паралелепіпед, агрус, приклад, депозит.

Вправа 2	Складіть пари речень з поданими іменниками. Поясніть існування паралельних закінчень -а(-я) і -у(-ю).
-----------------	--

Блока – блоку, акта – акту, папера – паперу, рахунка – рахунку, терміна – терміну, магазина – магазину, бала – балу, апарата – апарату, акта – акту, борта – борту, вала – валу, детектива – детективу, духа – духу, листопада – листопаду, ячменя – ячменю.

Вправа 3	Випишіть іменники II відміни чоловічого роду. Поставте в родовому відмінку однини, поясніть уживання закінчень -а (-я), -у(-ю).
-----------------	--

Сир, піч, січень, хліб, промовець, ворог, народ, голос, голосочок, соловей, соловейко, відро, похід, лісник, рік, апетит, сон, день, ім'я, кордон, політ, космос, Казахстан, Туркменістан, колір, грам, оксамит, футляр, тюль, абажур, теля, карта, Богуслав, Нью-Йорк, канапа, собор, майдан, штамп, дах, граб, понеділок, журавель, Амур, Кривий Ріг, шум, займенник, довідка, деревій, документ, арбітр, хокей, сонце, Великий Луг, буриштин, овес, керівник, договір.

Вправа 4	У поданих реченнях підкресліть іменники чоловічого роду II відміни, ужиті в родовому відмінку однини. Поясніть уживання закінчень.
-----------------	---

1. *Нерідко доводиться уточнювати значення слова, не завжди просто утворити правильну форму відмінка й числа окремих іменників.*

2. *Основою для словника «Складні випадки вживання слів» стали різноманітні лексикографічні джерела, довідники, дослідження українських учених із різних питань сучасної української літературної мови.*

3. *Була прийнята постанова I Міжнародного конгресу україністів про потребу вироблення єдиного правопису для всіх українців, що проживають як в Україні, так і за її межами.*

4. *Важливим є представлення пакета документів щодо влаштування власної підприємницької трудової діяльності.*

5. *Актуальним є розділ довідника, що розкриває перед бізнесменом, підприємцем службові секрети офіційного спілкування: протокольні вимоги щодо організації та методики проведення прийомів, бесід, зустрічей, зразки й вимоги до оформлення листа: службового, приватного чи напівприватного до вітчизняного або зарубіжного партнера.*

6. *Укладаючи документ на офіційному бланку, зазначати назву підприємства при назві посади того, хто підписує, не потрібно, а лише вказати: директор, бухгалтер тощо.*

7. *Положення – це правовий акт, що визначає основні правила організації та діяльності державних органів, структурних підрозділів органу, а також установ, організацій і підприємств (філій), що їм підпорядковуються.*

8. *Резолюцію датують і підписують у правій верхній частині документа на вільному місці (не на тексті), зазначають зліва внизу прізвище та службовий телефон виконавця.*

9. *Текст наказу складається з констатаційної й розпорядчої частин.*

10. *Зміст тексту телефонограми передають адресатові телефоном, текст фіксується й записується, його правильність перевіряють повторним читанням.*

11. *Працюючи з діловими документами, необхідно мати на увазі, що текст факсу складається без скорочень.*

Вправа 5	Визначте, які з наведених форм іменників у реченнях є неправильними. Виправте помилки, поясніть правопис.
-----------------	--

1. *Витяг з протокола підписують голова і секретар зборів.*

2. *Культура службового спілкування включає ряд загальних моментів – правил службового етикета.*

3. *Найважливішими складниками професійного спілкування є встановлення контакта, вміння розмовляти і слухати.*

4. У російській мові кличного відмінку немає вже кілька століть.
5. Протягом місяцю необхідно виконати поставлене завдання і звітувати на зборах про його виконання.
6. У справі не було акту перевірки.
7. Усі зміни необхідно терміново довести до відому платників.
8. Кожне нове повідомлення в автобіографії починається з абзаца.
9. Існують зразки заяв про дострокове розірвання контракта.
10. Сторонами договору поставки можуть бути державні, кооперативні, громадські, орендні й інші організації та підприємства.
11. Ярмарок сам розв'язує суперечки між учасниками або затверджує рішення арбітража з таких суперечок.
12. Якщо взяті заходи не дають бажаних наслідків, можна попередити боржника, що в разі несплати його рахунок буде закрито.

Вправа 6	Подані іменники поставте в родовому відмінку однини, складіть з ними речення.
-----------------	--

Брифінг, брокер, консенсус, бестселер, постскрипtum, маркетинг, телетайп, телефакс, ксерокс, дивіденд, сертифікат, дублікат, дефіцит, експорт, імпорт, кредит, товар, продукт, касовий ордер, клієнт, комп'ютер, контроль, кредит, кредитор, податок, нетто, бруто, залишок, об'єкт, обсяг.

Вправа 7	Запишіть 15 слів з Вашої фахової лексики. Утворіть форми родового, давального, місцевого відмінка однини. Перевірте написання за «Орфографічним словником української мови».
Вправа 8	Перекладіть подані іменники, введіть їх до словосполучень, поставивши в родовому та давальному відмінках однини.

Арендатор, срок, отчёт, фонд, приказ, получатель, итог, год, учет, механик, учреждение, держатель (акций), истец, наследство, движение имущества, дебет, девальвация, депозит, дефицит, документированный, долг, доход, журнал-ордер, задолженность, заказное письмо, закупка, закупочные акты, запретительные пошлины, измеритель, инвестиции, инвестор, использование, капитал.

Вправа 9	Перепишіть речення, розкривши дужки, поставивши іменники в родовому відмінку однини. Поясніть написання закінчень у контрольних словах.
-----------------	--

1. Бути біля телефонного (апарат).
2. Член державного (апарат).

3. Підійти до (блок) електроживлення.
4. Приєднатися до (блок) зелених.
5. Необхідно зняти копію ділового (папір).
6. Придбати пачку (папір).
7. Відкриття (рахунок) в (банк).
8. До (рахунок) 2:2 вболівальники поставилися скептично.
9. Пояснити значення (термін) лексика.
10. Виконати завдання до вказаного (термін).
11. До (екіпаж) бойової машини звернувся командир.
12. Такого старовинного (екіпаж) можна було побачити на вулицях тільки у свята.
13. Від (ячмінь) розболілось око і з'явився набряк.
14. Кавовий напій готують з додаванням (ячмінь) і (цикорій).

Вправа 10	Подані географічні назви запишіть в орудному відмінку однини. Поясніть закінчення.
------------------	---

Бородіно, Лебедин, Псков, Харків, Стаханов, Косів, Конотоп, Малин, Луцьк, Лохвиця, Краснодар, Золочів, Ізмаїл, Зарічне, Гадяч, Глухів, Гурзуф, Дубно, Жаликів, Житомир, Ніжин, Нетішин, Покотилівка, Новопсков, Славутич, Уланів, Херсон, Ходорів, Чоп, Чугуїв, Шаргород, Яблунів, Ялта, Яхнівці.

Вправа 11	Запишіть прізвища в орудному й давальному відмінках однини українською мовою. Поясніть закінчення.
------------------	---

Брюллов, Чаплин, Бабкин, Виноградов, Ильин, Марьин, Лесин, Быков, Лермонтов, Мальцев, Бибииков, Добрынин, Ветров, Шишкин, Васильев, Писарев, Токарев, Инин, Барыкин, Филиппов, Чейз, Ольдман, Гуджино, Девидсен.

Вправа 12	Подані словосполучення поставте в давальному відмінку однини. Поясніть правопис закінчень. Укажіть, які назви осіб претендують на право літературної норми.
------------------	--

Директор Радченко В'ячеслав Дмитрович, ветеран Іван Анатолійович Приходько, президент Степанюк Ігор Сидорович, аспірантка Євгенія Вікторівна, авторка дослідження Кушнір Ірина, товаровознавець Павлов Костянтин Віталійович, головний бухгалтер Владлена Аркадіївна Щепкіна, економіст Микола Веніамінович Ільїн, інженер-технолог Гур'єва Галина Вадимівна, інженер-механік Сергій Йосипович Фучиджі, мерчандайзер Абраміді Тамара Іллівна, ректорка Єфросинія Федорівна, декан Іваньо Віра Митрофанівна, президент фірми Федоренко Анна Вікторівна.

Вправа 13	Запишіть українською мовою російські власні назви.
------------------	---

Зорина, Игнатов, Кирсанова, Никитин, Пивоваров, Радищев, Роцин, Рудич, Рыбникова, Сидоров, Филиппова, Халтурин, Вилюйск, Гатчино, Калининград, Кимры, Татищев, Тушино, Челябинск, Мытищи, Люберцы, Алексеевка, Брянск, Орел, Ясная Поляна, Рязань; Огарев, Савельева, Мичурин, Грачева, Пугачев, Третьяков, Дягилева, Рюмин, Тюменев, Новикова.

Вправа 14	Поставте в кличній формі такі імена та імена по батькові.
------------------	--

Ірина, Світлана, Наталія, Олена, Ольга, Сидір, Василь, Богдан, Георгій, Віктор Михайлович, Володимир Данилович, Євгеній Миколайович, Олег Вадимович, Андрій Самойлович, Павло Григорович, В'ячеслав Гнатович, Любов Сергіївна, Тамара Іллівна, Катерина Леонідівна, Нінель Ігорівна.

Вправа 15	Поставте подані словосполучення у формі кличного відмінка однини.
------------------	--

Пан академік, добродій Черевашенко, товариш секретар, пані президент, добродійка Марія, бухгалтер Івченко, друг Ігор, колега Захар, пан заступник, директорка Оксана, кухар Лук'ян, товаровознавець Швидкий, колега Фрідріх, добродій Людвіг, колежанка Макферсон, спікер Джохансен.

Вправа 16	Проаналізуйте декілька теле- та радіопередач громадсько-політичного спрямування й запишіть звертання, які в них уживаються. Поділіться своїми думками з цього приводу.
Вправа 17	Випишіть незмінювані іменники, визначте рід, складіть з кожним речення.

Альтернатива, алегорія, таксі, апеляція, щі, пенальті, алое, вакансія, віза, тире, колібрі, глінтвейн, бюрократ, консоме, гонорар, алібі, ГЕС, бюлетень, бюро, монпансьє, Перу, імітація, пальто, компаньйон, таксі, дилер, «Руде право», казус, пюре, коносамент, пончо, ратуша, візаві, синдром, цензура, крем-брюле, яшма.

Вправа 18	Випишіть зі «Словника іншомовних слів» 15-20 незмінюваних іменників. З'ясуйте значення слів, запам'ятайте їх.
Приклади	Значення

Вправа 19	Перекладіть текст українською мовою. Випишіть іншомовні слова, визначте рід, число, відмінок змінюваних іменників.
------------------	---

Компанії – поставщики услуг для экономии капитала, снижения рисков и убытков находят новые формы взаимоотношений с клиентурой. Расширяется практика привлечения внешних поставщиков, что позволяет получить быстрый доступ к новым рынкам в любой точке земного шара, лучше адаптироваться к местной специфике, связанной с таможенным регулированием, национальным законодательством. Тенденцию последнего времени определяет формирование устойчивой базы клиентуры с предсказуемым потоком продукции, установление стратегических отношений с меньшим числом партнеров. Тем не менее торговые и промышленные компании предпочитают сотрудничество с глобальными поставщиками логистических услуг.

Снижению расходов и повышению уровня обслуживания способствует использование смешанных перевозок грузов разными видами транспорта. Так, если груз, уже находящийся в пути, требуется доставить в более короткие сроки, то его могут снять, например, с судна в ближайшем порту и передать на воздушный или железнодорожный транспорт. По мере развития транснациональных корпораций все большее значение приобретают перевозки в смешанных сообщениях, включенных в международную логистическую систему, наиболее распространенный их вариант – железнодорожно-водное. При таком сообщении грузоотправитель не только освобождается от перевалки грузов, но и выигрывает в экономии на сквозном тарифе, более низком, чем суммарный тариф на многих видах транспорта.

Вправа 20

Прочитайте текст.

Які норми сучасного наукового стилю в ньому порушені?

Запишіть відредагований варіант.

Гроші це одне з найдавніших та важливіших явищ у житті суспільства які відіграють важливу роль у господарській діяльності людини тому вони завжди привертали до себе пильну увагу науковців. Уже в працях Платона й Аристотеля є цікаві висловлювання про гроші. Класична політекономія заходу по суті виросла з дослідження фундаментальних проблем грошей, що були поставлені працях А. Сміта і Д. Рікардо. Багато уваги проблемам грошей приділяється у працях відомих економістів Заходу – К. Маркса, Дж. С. Міля, У. Джемсона, Л. Вальраса, А. Маршалла, Д. Кейнса, П. Самуельсона, М. Фрідмена та інших.

Гроші в їх найпростіших проявах виникли на ранніх ступенях розвитку окремих народів. Виникнення грошей було зумовлено труднощами безпосереднього обміну продуктами праці. На найнижчих ступенях економічного розвитку коли виробники одержали перші надлишки своїх продуктів і хотіли їх обміняти, зробити це було досить складно: бажання двох суб'єктів щодо обміну споживними вартостями товарів не збігалися (наприклад, власник овець хотів виміняти їх на зерно, але власникові зерна потрібна була сокира). Поступово учасники обміну впевнювалися в тому, що

серед продуктів, котрі обмінюються є такий, який найчастіше шукають, тобто він має найбільшу споживну вартість. Цей продукт завжди можна легко обміняти на необхідне у даний момент благо. У такій ролі загального еквівалента (або грошей) у різні часи у різних народів виступали худоба, хутра, сіль, зерно, метали та ін. Здатність товару обмінюватися у певних пропорціях на інший товар називається міноюю вартістю.

Вправа 21	Перекладіть текст українською мовою. Випишіть іншомовні слова, визначте, чи є серед них незмінні іменники. Провідмінійте лексеми інтенсивність, маркетинг.
------------------	---

Часто необходимо знать, будет ли изменение некоторого маркетингового стимула (такого, как цена) ощутимо для потребителей. Например, розничный продавец, который использует в качестве мер по стимулированию спроса специальные цены, будет разочарован, если потребители не воспримут сниженную цену как значительно более низкую, чем обычную. Точно так же, заявления об улучшении продукта останутся голословными, если потребители не ощущают разницу между его старой и новой версиями.

В подобных ситуациях необходимо помнить о дифференциальном пороге ощущений, т.е. о том минимальном изменении интенсивности раздражителя, которое может быть замечено. Этот пороговый уровень должен быть достигнут, если ставится задача сделать изменения ощутимыми. Действительная величина изменений, необходимых для достижения уровня значительности, зависит от исходного уровня, что выражено в законе Вебера... (Энджел Д. Поведение потребителей. Питер Ком., 2010, с. 350).

Вправа 22	Перекладіть текст українською мовою. Випишіть іншомовні слова, визначте, чи є серед них змінювані іменники. Провідмінійте лексеми доцільність, процес. Поясніть значення понять менталітет, суб'єкт, господарювання.
------------------	---

Экономическое мышление в нашей стране определяется его принадлежностью и к западному, и к восточному типам цивилизации. Масштабность страны, местами небольшая плотность населения определяли необходимость централизации, установления сильной государственной власти. Тем более, что обширность и богатство земли определяли и такие особенности экономического менталитета, как недостаточные рачительность, экономичность, ритмичность, постоянство трудовых усилий.

Тип экономического мышления, являясь одной из важнейших характеристик субъектов производственных отношений, хозяйственных

связей, представляет собой процесс познания человеком, социальной группой, обществом в целом экономических отношений, сознания своего места в них, освоения и поведения, прогнозирования хозяйственных событий, выработку соответствующих образов целесообразной деятельности. Осмысление экономической действительности создает основу для осознанного и активного участия субъектов хозяйствования в экономическом процессе, принятие решений.

Экономическое мышление определяется экономическими отношениями, экономической действительностью общества. Каковы эти отношения, основные формы собственности, их взаимозависимость, экономическая стратегия общества – таково экономическое мышление.

Вправа 23	Прочитайте текст. Випишіть терміни, визначте рід, число, відміну. Доведіть, що текст належить до наукового стилю сучасної української мови.
------------------	--

Історичному розвитку фінансів присвячені чисельні роботи вітчизняних та зарубіжних вчених. При цьому як у сучасній літературі, так і в працях стародавніх часів питання розвитку фінансів розглядаються переважно в описовому аспекті. Слід зазначити важливі методологічні аспекти дослідження будь-яких суспільних явищ, у тому числі фінансів, а саме:

- необхідність історичного підходу під час вивчення явищ;
- відображення при цьому часового зв'язку, відомої «спадкоємності» в змісті того чи іншого явища;
- «етапність» розвитку явища, яка безумовно впливає на зміст останнього.

Фінанси є історичною категорією, зміст якої суттєво змінюється із зміною загальних умов суспільного ладу. Термін «фінанси» походить від латинського слова «finis», тобто «кінець», «фініш». Цей термін використовувався у грошових відносинах, що виникали між державою (в особі монарха, судді та інших представників влади) та населенням, трактувався як завершення грошового платежу. На завершення грошового розрахунку особа, що сплатила внесок на користь представника державної влади, отримувала документ – fine. Саме назва цього документу і стала підставою виникнення терміну financia.

Вправа 24	Прочитайте текст. Випишіть іншомовні слова, визначте, до якої частини мови вони належать. Вкажіть, чи є в тексті незмінювані іменники. Вкажіть, чи є в тексті порушення лексичних норм наукового стилю.
------------------	--

Основний вклад у розвиток проблеми взаємодії води і видів зв'язку вологи в матеріалах належить академіку П.О. Ребіндеру. Потім вона знайшла продовження у роботах професора Є.Д. Казакова.

Дослідженнями вчених показано, що використання енергії електромагнітного поля в установках для сушіння, стерилізації, а також інших процесах термічної обробки вологих харчових продуктів має значний позитивний ефект. Він обумовлений не тільки тепловою дією, але й впливом на властивості води, а також зв'язки її з сухою речовиною продуктів. Ці процеси до сьогодні розглядалися як макропроцеси, а вологі матеріали й продукти (об'єкти обробки) як безперервні моделі, де окремі компоненти й фази представлені у вигляді суцільного середовища, рівномірно розподіленого у об'ємі тіла. Поява значних досягнень у галузі молекулярної фізики, а також широкое використання в харчових технологіях нових фізичних методів впливу (інфрачервоне випромінювання, обробка в електричному і електромагнітних полях тощо) потребує більш глибокого розуміння мікропроцесів. Об'єкти, що підлягають обробці, слід розглядати як корпускулярні моделі, фізичні властивості яких обумовлені молекулярною структурою тіл і силами взаємодії між молекулами, атомами, іонами, що утворюють вологі матеріали. Сили взаємодії між молекулами води й поверхнею адсорбенту (твердого скелета матеріалу) відіграють особливу роль. При цьому змінюються не тільки властивості зв'язаної вологи, але й природа самого скелета, що впливає на характер та енергію зв'язку.

Вправа 25	Перекладіть речення українською мовою. Випишіть іншомовні слова, визначте, до якої частини мови вони належать.
------------------	---

Логистическая транспортная цепочка, т. е. схема доставки товара, может иметь вид прямого транзита, сбыта товаров через систему складов или создания сборочного предприятия в стране реализации продукции. В оценку входят не только прямые транспортные расходы по вариантам доставки, но и сбытовые, издержки внутриотраслевой конкуренции и по зонам дублирования операций, затраты сборочного предприятия. В ряде портов и на внутренних терминалах применяются местные региональные тарифы: за хранение грузов, терминальное обслуживание транспортных средств и контейнеров, экспедиционные услуги.

В глобальных логистических сетях происходит концентрация грузопотоков по оптимальным направлениям. Всего на земном шаре около 80 международных транспортных коридоров (МТК), по которым осуществляется основная часть перевозочной деятельности в мире. Ведущую роль в формировании глобальных сетей играет европейский рынок, имеющий огромный потенциал. По оценкам экспертов, за последние 25 лет внутренние грузовые перевозки в Западной Европе увеличились в 2 раза. В рамках ЕС формирование новых транзитных транспортных магистралей осуществляется на основе Трансевропейской транспортной сети (TEN).

Вправа 26	Визначте, які іменники можуть позначати осіб чоловічої і жіночої статі. Прокоментуйте свій вибір.
------------------	--

Лаборант, економіст, президент, інженер, провізор, видавець, друкар, сусід, священник, ентузіаст, солдат, громадянин, фізик, товарознавець, кухар, викладач, доцент, друкарка.

Вправа 27	До поданих імен і прізвищ доберіть іменники на означення професії, посади, вченого звання. Вкажіть, чи можливі варіанти.
------------------	---

Олена Вітриченко, Оксана Білозір, Ліна Костенко, Ольга Сумська, Юлія Мостова, Наталія Кондратюк, Поліна Беляєва, Світлана Черній, Катерина Білокур, Євгенія Ростопчина, Галина Винник.

Музикант, художник, гімнаст, співак, літературознавець, академік, актор, журналіст, проректор, доцент, маркетолог.

Вправа 28	Відредагуйте речення. Прокоментуйте свої корективи.
------------------	--

1. *Наша менеджер поїхала у відрядження.*
2. *Молода викладач провела цікавий диспут.*
3. *Бухгалтерша підписала важливі документи.*
4. *Доцент підготувала студентів до участі в науково-практичній конференції.*
5. *Проректор з виховної роботи щиро привітала учасників КВК.*
6. *Викладачка Пенцова С. І. керує роботою студентського наукового товариства.*
7. *Президент фірми «Колос» І. М. Коваль взяли участь у роботі конференції.*
8. *Друкарка виконала роботу своєчасно.*
9. *Дипломат Олійник була запрошена на відкриття виставки відомого скульптора.*
10. *На зборах виступила колега Вишневіська.*

Вправа 29	Визначте тотожні за значенням слова. Поясніть відмінності, складіть речення.
------------------	---

*Відносини – взаємини – стосунки – відношення – ставлення,
відпуск – відпустка,
дефект – недолік,
дипломат – дипломант – дипломник,
замісник – заступник,
звільнити – усунути,
знаменитість – авторитет,*

професійний – професіональний,
 виборний – виборчий,
 ділянка – ділянка,
 особистий – особовий,
 показчик – показник,
 закінчити – завершити,
 добиватися – досягати,
 відзначати – відмічати,
 повідомляти – сповіщати,
 грати роль – відігравати роль,
 скоро – швидко.

Вправа 30	Запам'ятайте українські стійкі вирази та їхні російські відповідники. Складіть десять речень, використавши запропоновані словосполучення.	
зробити зауваження		поставить на вид
на думку керівництва		по усмотрению начальства
надати можливість		предоставит возможность
надати допомогу		оказать помощь
припинити листування		прекратит переписку
дебати за доповіддю		прения по докладу
залучати до роботи		привлечь к работе
дійти згоди		прийти к согласию
брати до уваги		принимать во внимание
вжити рішучих заходів		принять решительные меры
розпочати обговорення		приступить к обсуждению
приступити до виконання		приступить к исполнению
за Вашою згодою		с Вашего согласия
далі виступатиме		следующим будет выступать
знімати з посади		сместать с должности
удосконалення існуючих форм		совершенствование существующих форм
зосередити зусилля		сосредоточит усилия
дотримуватися закону		соблюдать закон
з Вашого дозволу		с Вашего разрешения
з почуттям власної гідності		с чувством собственного достоинства

Вправа 31 | **Запам'ятайте значення термінів, складіть з ними речення.**

Агент – комерційний посередник; представник установи, який виконує різні доручення.

Інвестиція – довгострокове вкладання коштів у різні галузі економіки, переважно за межами країни.

Інвестор – вкладник, що зробив інвестицію.

Інструкція – керівні вказівки, детальні настанови, зведення правил для виконання певної роботи.

Кворум – кількість присутніх на зборах організації, достатня для визначення зборів правочинними.

Кодекс – сукупність етичних норм, правил поведінки, що склалися в певному суспільстві; збірник правил, інструкцій, що регулюють певну галузь діяльності.

Колега – товариш по спільній службі, навчанню; особа тієї самої професії.

Компроміс – згода, порозуміння із суперником, досягнуті шляхом взаємних поступок.

Контракт – договір, письмова угода сторін.

Контрактація – укладення з ким-небудь договору, контракту.

Конфіденційний – довірчий, секретний, той, що не підлягає розголошенню.

Вправа 32	Перекладіть українською мовою. Зверніть увагу на правописні моменти.
------------------	---

Добросовестное выполнение, денежный оборот, решение вопроса, договор хранения, удовлетворит претензию, долговое свидетельство, штатное расписание, к концу года, разногласия по вопросам, принять к сведению, принять меры, принять решение, принять делегацию, текущий счет, назначить к рассмотрению, действующее законодательство, высокие договаривающиеся стороны, наверстать упущенное, на повестке дня, на общественных началах, меры по предупреждению, предпосылки для сотрудничества, войти в круг интересов.

Вправа 33	Перекладіть фаховий текст українською мовою. Поясніть значення лексем <i>стратегія, оптимізація, інтеграція, диференціація.</i>
------------------	--

Одна из стратегий создания конкурентных преимуществ – это лидерство в цене. При данной стратегии центром внимания фирмы при разработке и производстве продукта являются издержки. Основными источниками создания ценовых преимуществ являются:

- рациональное ведение дел на основе накопленного опыта;*
- экономия на масштабе за счет снижения издержки на единицу продукции при росте объема производства;*
- экономия на разнообразии как результат снижения издержек за счет синергического эффекта, возникающего при производстве различных продуктов;*
- оптимизация внутрифирменных связей, способствующая снижению общефирменных затрат;*

- интеграция распределительных сетей и систем поставки;
- географическое размещение деятельности фирмы.

Проводя в жизнь ценовую стратегию создания конкурентных преимуществ у продукта, фирма не должна забывать, что ее продукт в то же время должен соответствовать определенному уровню дифференциации.

Вправа 34	Перекладіть текст українською мовою. Визначте, до якого стилю він належить. Поясніть правопис лексем <i>потенціал, максимум, постачальник, клієнт, графік</i>.
------------------	---

Поставщики материалов и комплектующих изделий, если они обладают большой конкурентной силой, могут поставить организацию в зависимость от себя. Поэтому при выборе поставщиков важно глубоко и всесторонне изучить их деятельность и их потенциал с тем, чтобы суметь построить такие отношения с ними, которые обеспечили бы организации максимум силы во взаимодействии с поставщиками. Конкурентная сила поставщика зависит от следующих факторов:

- уровень специализированности поставщика;
- величина стоимости для поставщика переключения на других клиентов;
- степень специализированности покупателя в приобретении определенных ресурсов;
- концентрированность поставщика на работе с конкретными клиентами;
- важность для поставщика объема продаж.

При изучении поставщиков материалов и комплектующих в первую очередь следует обращать внимание на следующие характеристики их деятельности:

- стоимость поставляемого товара;
- гарантия качества поставляемого товара;
- временной график поставки товаров;
- пунктуальность и обязательность выполнения условий поставки товара.

Вправа 35	Укладіть комплексний (або тематичний) кросворд з культури наукової мови
------------------	--

Поради щодо укладання комплексного (або тематичного) кросворду з фахової мови та ділової комунікації

Комплексний кросворд складається з усіх тем дисципліни і містить не менше 30 термінів та понять.

Тематичний кросворд складається із термінів та понять (від 10 і більше) однієї будь-якої теми даної дисципліни.

По вертикалі:

1. Наголошування окремих елементів у слові або фразі.
2. Визначення наукового поняття.
3. Норма літературної мови.
4. Підсумок, «пам'ятник собі».
5. Мова унормована, правильна з погляду усталених, кодифікованих норм форма національної мови, що обслуговує культурно-освітні потреби суспільства, використовується у сферах державного управління, засобів масової інформації, науки художньої культури та літератури.
6. Основоположник сучасної української мови.
7. Слово, що співвідноситься з тим самим поняттям, має одне загальне значення, але різниться відтінками лексичного значення, стилістичним забарвленням, сполучуваністю з іншими словами.
8. Форма мовної комунікації, в якій учасників більше двох, що обмінюються репліками-висловлюваннями.
9. Вузкоспеціальне слово, властиве мові людей певного фаху.
10. Розділ мовознавства, що розробляє теоретичні принципи укладання словників.
11. Ознака терміна.
12. Зачинатель нової української мови.

По горизонталі:

13. Правильна відповідь дозволить по горизонталі прочитати слово на позначення розділу лексикології, який вивчає терміни (контрольне слово).

										11О	
										Д	
								9П	10Л	Н	
								Р	Е	О	
1А					6Ш			О	К	З	
К			4Р		Е		8П	Ф	С	Н	12К
Ц			Е		В	7С	О	Е	И	А	О
Е			З		Ч	И	Л	С	К	Ч	Т
Н	2Д	3О	Ю	5Л	Е	Н	І	І	О	Н	Л
13Т	Е	Р	М	І	Н	О	Л	О	Г	І	Я
У	Ф	Ф	Е	Т	К	Н	О	Н	Р	С	Р
А	І	О		Е	О	І	Г	А	А	Т	Е
Ц	Н	Г		Р		М		Л	Ф	Ь	В
І	І	Р		А				І	І		С
Я	Ц	А		Т				З	Я		Ь
	І	Ф		У				М			К
	Я	І		Р							И
		Я		Н							Й
				А							

Навчальне видання

УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Методичні вказівки для проведення практичних занять

Укладач:
РУДЕНКО Світлана Миколаївна

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. _.

Наклад ___ пр.

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44